

II. správa SNB
analytický odbor

Čj.: CB-0077/214/03-89

V Praze dne 2. 10. 1989

[REDACTED]

Výtisk č. : 2.
Přílohy : 3/11

Denní situační zpráva č. 214/89 ze dne 2. 10. 1989.

K bodu 2a) : č. 1

K bodu 2b) : č. 2, 3

K bodu 3) : č. 6

K bodu 4) : č. 6

Vyhodoveno 6x :

č. 1 - OAI VOS
č. 2 - DOMO
č. 3 - I. FMS **Zničeno**
č. 4 } FMS **Zničeno**
č. 5 } FMS **Zničeno**
č. 6 - s. u. ? **Zničeno**

Náčelník II. správy SNB

plk. PhDr. Karel VYKYPĚL

Výtisk č.: 2.
Počet listů: 2.

K bodu 2a

Rozdělovník č. 1

Dne 27.9.1989 navštívil USA žurnalisté Charles HARDEN, dopisovatel listu The Washington Post dlouhodobě akreditovaný v ČSSR, čs. občana Petra UHLA v jeho bydlišti. Cílem této návštěvy bylo uskutečnění interview o čs. disidentském hnutí.

UHL v interview vysvětloval historii tohoto hnutí, kořeny jeho vzniku, jeho cíle a charakterizoval jeho jednotlivé části. V této souvislosti uvedl, že mezi nejdůležitější z cca 40 existujících "nezávislých iniciativ" patří Hnutí za občanskou svobodu a Obrods, které mají veškeré předpoklady k tomu, aby se z nich v nejbližší době vytvořily samostatné politické strany jako opozice vůči vedoucímu postavení KSČ a jejímu současnemu vedení v čele se ss. JAKEŠEM a HUSÁKEM.

Týž den a se stejným cílem navštívil HARDEN dále Václava MALÉHO a Martina PALOUŠE. Jejich názory byly podstatně shodné s názory UHLA. Rovněž se shodli v kritice postoje Václava HAVLA k přípravám na demonstraci dne 21.8.1989, kdy mu zejména vytýkali to, že odrazoval veřejnost od masové účasti na této demonstraci a sám se od této akce distancoval. HARDEN se o tuto otázku velmi zajímal, protože podle jeho slov patří V. HAVEL mezi nejvážnější kandidáty na udělení Nobelovy ceny míru za letošní rok. Podle HARDENA se udělení této ceny HAVLOVI bude jednat o ocenění jeho politické činnosti, i když se prakticky nejedná o politika, a bylo by jistě vhodnější udělit mu tuto cenu za literaturu, což by bylo rovněž velmi významným politickým činem k podpoře čs. disidentů. V souvis-

losti s přípravou další části své reportáže o čs. disidentském hnutí hodlá HARDEN navštívit i Václava HAVLA a uskutečnit s ním rovněž interview.

Poznatek byl získán dne 29.9.1989 Pramenem č. 1, je hodnocen jako hodnověrný a lze jej využít v informačním toku FMV.

Jsou realizována opatření k získávání dalších poznatků z prostředí USA žurnalistů, zejména k jejich stykům do prostředí čs. opozice.

1. odb.

ARCHIV BEZPEČNOSTI
Zrušen stupeň utajení (svazku) dnem 1. 1. 2008 podle usanovení Sb. 2005

Výtisk č.: 2.
Počet listů: 3.

K bodu 2b

Rozdělovník č. 1

Dne 25.9.1989 se v restauraci Formanek v Obecním domě v Praze 1, uskutečnila schůzka vyloučených členů KSČ, jíž se zúčastnili Bohumil ŠIMON, Josef KOTRČ, Stanislav FORST, SEIDL, Miloslav MIKA, RÝDL, MÍLER a Josef STEHLÍK.

Jmenovaní hodnotili současnou politickou situaci a konstatovali, že ze zpráv, které kolují o projevu s. JAKEŠE při návštěvě Západoceského kraje (jehož projev údajně vysílala stanice RSE) a o výrocích s. ŠTĚPÁNA na poradě funkcionářů KSČ v Praze, lze usuzovat, že ve straně vzniká napjatá situace a její vedení muselo přiznat, že strana ztrácí důvěru. Členská základna je hluboce pasivní a stav je takový, že i když přichází strana se správnými náměty, přichází s nimi pozdě a bez účinku. Ponejvíce se nyní opírá o síly Bezpečnosti a milice, které jediné jsou s to splnit a plní stranická rozhodnutí. Proto se snaží za každou cenu zmobilizovat alespoň část základny, ale zdá se, že bezúspěšně. Lze pozorovat, že výročním schůzím ZO KSČ nepředcházejí veřejná jednání s bezpartijními, na která se ZO KSČ neodvzují již. Takového stavu využívají ostatní politické strany a některé společenské organizace (socialisté, lidovci a zčásti mládež) a předkládají řadu progresivních návrhů a na jednáních vystupují se stále rozsáhlejší kritikou. To se projevuje v oblasti ekologie, v otázkách spolčovacího zákona, zdravotnictví, školství atd.

I když došlo k určitému odmlčení nelegálních struktur, tlak na změny neutichá a přelévá se do oficiálních struktur, nebo se projevuje vytvářením dalších struktur zejména mezi inteligencí.

Vážným problémem je, že zůstávají strnulé odbory a ztrácejí pozice mezi dělníky více než strana.

Josef KOTRČ informoval, že v přípravě dopisu "všem členům KSČ", který se připravuje v Klubu za socialistickou přestavbu OBRODA, došlo ke zpoždění (text ještě nebyl schválen). Není jasné, zda zpoždění není v souvislosti s tím, že sovětská televize v polovině září 1989 natočila půlhodinový pořad s Alexandrem DUBČEKEM a také sovětský krátký film zpracoval s DUBČEKEM téměř dvouhodinový pořad o něm, Československú a Sovětském svazu v roce 1968. Na jaře tohoto roku byli pracovníci sovětského krátkého filmu vráceni sovětským velvyslanectvím z ČSSR zpět s nepořízenou, ale nyní přišli s pověřením ÚV KSSS a vlády a velvyslanectví muselo natáčení zajistit. Očekává se, že tyto skutečnosti by mohly být popudem pro skupiny sovětských nezávislých poslanců, aby otázka roku 1968 byla dána na pořad jednání Nejvyššího sovětu.

Mimoto došly zprávy, že někteří maďarští poslanci budou v parlamentu požadovat, aby odsouzení vstupu maďarských jednotek nebylo ponecháno jen na MSDS, ale provedeno oficiálně maďarským shromážděním a vládou. To by vytvořilo zcela novou atmosféru pro zahájení dialogu se členy strany.

V OBRODĚ se prosazuje zásada, že nelze upustit od úsilí o dialog s oficiálními strukturemi.

Účastníci schůzky v diskuzi konstatovali, že na nedávné poradě ideologických tajemníků komunistických stran v Berlíně došlo patrně k neshodám a rozštěpení stran a k pokusu o vytvoření bloku konzervativních stran - NDR, ČSSR, Rumunska a částečně Bulharska, které na poradě současně zřejmě uvítali účast Kuby a Vietnamu, jako posil proti sovětskému přístupu k přestavbě. Zdá se, že tyto síly po dalším odchodu staré gardy z ÚV KSSS a posílení pozic s. GORBAČOVA se pokoušejí o pevnější semknutí, což bude vyvolávat odpor Sovětů, Poláků a Maďarů a projevilo se to již v přijatém komuniké na uvedené poradě.

To jsou všechno faktory, které také hrají roli v určitém vyčkávání představitelů OBRODY.

Poznatek byl získán dne 26.9.1989 Pramenem č. 1, je hodnocen jako seriozně přenesený a lze jej využít v informačním toku FMV.

Jsou realizována opatření ke zjištění dalších záměrů vedení OBRODY s zajištění kontroly její činnosti. Dle výsledků budou přijata další opatření.

10.-odb.

ARCHIV BEEZPEČNOSTI
Zrušen stupň utajení (svazky) dnem 1.1.2008 podle usnesení o odsouzení výkonu funkce v letech 1948-1989

Výtisk č.: 2.
Počet listů: 6.

K bodu 2b

Rozdělovník č. 1

Dne 6. září 1989 byl v Praze založen "Kruh nezávislé inteligence", který v bulletinu zveřejnil programové prohlášení. Jeho autoři a základní signatáři jsou z některých úseků Československé akademie věd (ČSAV) a Univerzity Karlovy (UK). Na těchto pracovištích jej převážně rozšiřují a získávají dálší členy.

V komuniké útočí proti socialistickým vymoženostem ČSSR, dále proti rozumné a realistické politice současného vedení KSČ a naší vlády. Autoři se scházejí na vědecké půdě, také na Matematicko fyzikální fakultě UK (MFF UK), ale dle potřeby i v bytech. Jedním ze zakladatelů a velmi iniciativních rozšiřovatelů je pracovník katedry elektroniky a vakuové fyziky doc. dr. Libor PÁŤA, CSc. z MFF UK, který se vyjádřil, že jediným cílem je rozbití socialismu v ČSSR a nastolení kapitalismu. Je velkým obdivovatelem USA. K rozbití socialistického zřízení v ČSSR jsou dobré a vhodné všechny prostředky. Ekologie, vědecké zájmy apod. jsou jen pouhou zástěrkou.

V osobě dr. PÁŤHO se jedná o zarytého pravičáka, který byl za své postoje vyloučen již z gymnasia. Později dokončil VŠ, ale za své pravicové postoje v krizových letech 1968-69 na MFF, kde již pracoval jako vysokoškolský učitel, byl z ní vyloučen, později se na MFF vrátil. V jeho postojích jej podporuje dálší pravicově zaměřený pracovník MFF dr. Petr VOPĚNKA.

Poznatek byl získán dne 29.9.1989 Pramenem č. 1, je hodnocen jako seriozní a lze jej využít v informačním toku FMV.

Jsou realizována opatření ke zjištění dalších upřesňujících poznatků k uvedenému hnutí, zejména k hlavním organizátům činnosti, jejich dalším cílům a záměrům, k propojení na čs. disidentské hnutí a ostatní tzv. nezávislé iniciativy. Dle výsledků budou přijata další opatření.

ARCHIV BEZPEČNOSTI
Zrušen stupň utajení (svazku) dnem 11. 1. 2008 podle ustanovení § 157 ods. 1 a 2 zákona č. 169 Sb.

Komuníké ze zakládající schůze Kruhu nezávislé inteligence

Dne 6. září 1989 byl v Praze založen a zveřejnil své programové prohlášení Kruh nezávislé inteligence. Jde o otevřené společenství, které si klade za cíl přispět k rehabilitaci vzdělanosti a rationality, pravdy a poznání, dialogu a tolerance v době, kdy se Československo ocitlo na křížovatce a rozhoduje o svém dalším vývoji a mezinárodním postavení. Kruh nezávislé inteligence si klade za cíl povzbuzování dialogu všech složek společnosti, rozšiřování poznání a informovanosti, zpracování nezávislých stanovisek ke klíčovým společenským problémům, rehabilitaci etiky vědeckého a kulturního života, navazování nezávislých mezinárodních vědeckých kontaktů a v neposlední řadě obhajobu těch vědeckých a kulturních pracovníků, kteří jsou postihováni za prosazování akademických a občanských svobod. Ve svém programovém prohlášení Kruh vyzývá tvůrčí pracovníky, aby se připojili k jeho činnosti. Na shromáždění byl ustaven pracovní tým ve složení dr.I. Gabal, sociolog, dr. L. Hlavatý, CSc., fyzik, dr. J. Juna, CSc., fyzik, akademik M.Katětov, matematik, dr. L. Kopecký, CSc., fyzik, dr. P. Kratochvíl, filosof, doc.dr. L.Pátý, CSc., fyzik, ing. J. Vavroušek, CSc., ekolog.

Kruh nezávislé inteligence vznikl a bude pracovat na základě čl. 29 Ústavy. Zájemci o práci v tomto sdružení se mohou obracet na členy pracovního týmu.

**PROGRAMOVÉ PROHLAŠENÍ
Kruhu nezávislé inteligence**

Ceskoslovenská společnost se na konci osmdesátých let ocitla v obtížné situaci: politické vedení státu se formálně přihlásilo k reformnímu procesu probíhajícímu v jiných socialistických zemích a zavedlo jisté prvky liberalizace. Vzbudilo tím naději, že bude rozšiřovat prostor pro kritické uvažování, umožní dialog mezi společností a vedením strany a státu a odstraní politické bariéry, které zabraňují věcnému řešení našich současných potíží.

Vývoj po lednu 1989 bohužel naznačuje, že cesta vpřed nebude přímočará. Současný oficiální program reforem tkví svými kořeny v protireformním období tzv. normalizace a nevytváří prostor ani pro posouzení současného stavu a jeho příčin, ani pro vznik projektu nutných systémových změn. Konfrontační ideologická kampaň, která ho doprovází, vyvolává napětí a atmosféru nedůvěry. Ceskoslovenský občan hledí do budoucnosti s obavami a očekává zhoršení již tak složité ekonomické a sociální situace. Přes viditelná ekologická, sociální, zdravotní a další nebezpečí, která ohrožují každodenní život v dnešním Československu, je před veřejností plná pravda o stavu společnosti utajována. Nelze se proto divit, že převažuje opatrný a neangažovaný postoj. Pasivita a resignovanost se ovšem mohou rychle změnit v explozi sociální nespokojenosti.

Jednou z mála možností jak zabránit růstu napětí ve společnosti je střízlivé a ideologicky nedeformované posouzení naší situace. Ačkoliv normalizace zasáhla celou společnost, mimořádně citelně postihla oblast vědy a kultury. Proto dnes nemáme k dispozici tolik potřebné systematické studie o stavu a vývoji československé společnosti, které by se mohly stát východiskem dialogu o variantách budoucího vývoje. Ideologie vymezuje společenským vědám natolik úzké meze, že i současné pokusy o analýzu jsou deformovány v zárodku. Strach, zvyk a koruptivní mechanismus poskytování výhod zabraňují společenským vědám výrazněji přispět k překonání dnešní krize.

Eroze významu pravdy a poznání, vzdělanosti a rationality, dialogu a tolerance, hodnot, jež provázejí Evropu a její humanitní kulturu již po tisíciletí,

je hlavním projevem spoluviny československé inteligence za morální, kulturní a vzdělanostní úpadek, který nás postihl.

Vedeni pocitem odpovědnosti a ve snaze alespoň zčásti dostát své občanské a profesionální povinnosti, rozhodli jsme se založit *Kruh nezávislé inteligence*. Našim cílem je rehabilitace právě těch hodnot evropské kultury, které by mohly pomoci přivést Československo na cestu demokratického vývoje. Domníváme se, že se Československo ocitlo na křižovatce a rozhoduje o svém dalším osudu v 'evropském domě'. Je reálně ohroženo ztrátou svého mezinárodního postavení i své příslušnosti mezi vyspělé evropské země. Za těchto okolností si již nemůže dovolit další pokračování konfrontace mezi existujícími politickými uskupeniami, která může vést k vnitrospolečenskému rozvratu nebo k návratu do letargie měnulých let. Vylučovat právě dnes kohokoli z úsilí o konstruktivní spolupráci je hazardováním nejen s vlastním politickým kreditem, ale s budoucností nás všech. Bez široké spolupráce všech společenských sil, bez skutečného dialogu nezatíženého rekriminacemi a vedeného především zájmem o budoucnost se z krize nelze dostat. Jsme v situaci, kdy musíme hledat vše, co nás spojuje, a vzdát se úsilí o eliminaci nebo porážku odpůrce. Proto zakládáme společenství otevřené a oborově nespecializované, jehož členy vzájemně spojuje vědomí odpovědnosti za vzdělanostní, kulturní a morální ozdravění společnosti. Nehodláme vytvářet paralelní vědu a kulturu. Chceme však přispět k obnovení významu a vlivu vědy, vzdělání a kultury v životě československé společnosti následujícím programem:

-)
1. Věda a kultura může pomoci hledat východiska z naší krize, nemůže je však prakticky uskutečnit, neboť nemá společenskou sílu potřebnou k jejich prosazení. Za nejdůležitější úlohu současnosti proto považujeme povzbuzování a podporu dialogu všech složek společnosti, které se chtějí podílet na hledání a realizaci optimální varianty vyvedení Československa z krize na dráhu kulturní a hospodářské prosperity. Se vší naléhavostí apelujeme na zodpovědnost všech politických sil a občanských uskupení a jejich připravenost ke konstruktivnímu dialogu na základě konkrétních a racionálních návrhů na řešení rychle se zhoršující situace naší země.
  2. Kruh nezávislé inteligence bude usilovat o maximální veřejnou informovanost v těch oblastech, které se týkají životních zájmů obyvatelstva, jako je ekologie, zdravotní otázky, ekonomické a sociální problémy apod.. Budeme se přitom snažit o maximální objektivitu stanovisek. K dosažení co nejširší publicity jsme rozhodnuti využívat všech dostupných prostředků, bez ohledu na jejich 'oficiální' statut. Vyzýváme československou inteligenci, aby aktivně přispěla k informování o hlavních problémech veřejného zájmu. Vědomí odpovědnosti inteligence za další vývoj Československa musí převážit nad strachem, pohodlností i úzce profesními nebo osobními zájmy. Bez dostatečných informací nemůžeme od veřejnosti očekávat zvýšení občanské aktivity, zájmu a vlivu na veřejné dění.
  3. Kruh nezávislé inteligence se bude samostatně, podle své kompetence a možností, vyslovovat k důležitým politickým rozhodnutím a plánům, zaujmít k nim vlastní stanovisko a upozorňovat na jejich možné důsledky. Bude prosazovat, aby se při posuzování různorodých otázek respektovala především racionální perspektiva a odborná kompetence.
  4. Kruh nezávislé inteligence je výrazem naší snahy a potřeby bránit a rehabilitovat etické principy v životě vědeckých, kulturních a vzdělávacích institucí. Ustavuje se jako základna pro kolektivní a koordinované působení na kulturní úrovni společnosti. Zvláštní význam přisuzujeme osvobození od nekompetentní nomenklaturní praxe. Apelujeme na pracovníky vědy, výzkumu a vysokých škol i na pracovníky kulturních institucí, aby nás podpořili ve snaze o zrušení sché-

matu v naší kultuře, o vytvoření prostoru pro svobodu tvorby, o obnovení akademických svobod a etických norem ve vědě a o demokratizaci školství. Zároveň je vyzýváme, aby takové změny sami aktivně hledali, navrhovali a prosazovali.

5. Kruh nezávislé inteligence chce sloužit jako základna pracovních kontaktů a výměny informací. Budeme tak usilovat o překonávání oborových bariér komplikujících spolupráci a komunikaci ve společensky důležitých otázkách, kde jde o uplatnění multidisciplinárních hledisek nebo o uplatnění obecných racionálních, konstruktivních a dialogických metod řešení.

6. Nezávisle na stávajících institucionálních strukturách československé vědy a výzkumu bude Kruh nezávislé inteligence usilovat o navázání mezinárodních kontaktů se zahraničními vědeckými organizacemi v zájmu rozšíření příležitosti k účasti československé vědy na mezinárodní spolupráci, získání příležitostí a finančních prostředků pro studijní a pracovní pobyt našich vědců na zahraničních pracovištích a projektech s prioritním ohledem na potřeby rozvoje československé vědy.

7. Vzhledem k nadále se opakujícím pokusům o zjevné či skryté postupy za uplatňování a ochranu základních akademických, ale také občanských práv bude Kruh nezávislé inteligence vystupovat na obranu svých členů i ostatních tvůrčích vědeckých a kulturních pracovníků před pokusy o represe a persekuce. Jsme toho názoru, že si československá společnost již nemůže dovolit opakování praktik z období "normalizace", za které zaplatily některé vědecké obory, s nimi celá akademická obec a konec konců i naše vzdělanost a kultura, obrovskou cenu.

Kruh nezávislé inteligence není organizací v právním slova smyslu. Jedná iniciativně na základě čl. 29 Ústavy, který vymezuje petiční právo¹⁾ a umožňuje tím občanům vyjadřovat jejich stanoviska a názory. Kruh nejedná jako právnická osoba a nevlastní žádný majetek. Pracovní tým podepsaný pod tímto prohlášením nemá oficiální statut.

V Praze dne 6. 9. 1989

PhDr. Ivan GABAL	Střešovická 42, 162 00 Praha 6
RNDr. Ladislav HLAVATÝ, CSc.	Nepomucká 7, 150 00 Praha 5
RNDr. Jaromír JČNA, CSc.	Na baště sv. Tomáše 3, 118 00 Praha 1
akademik Miroslav KATETOV	nám. Svobody 1, 160 00 Praha 6
RNDr. Lubomír KOPECKÝ, CSc.	Krkonošská 1, 120 00 Praha 2
PhDr. Petr KRATOCHVIL	Zelená 25, 160 00 Praha 6
Doc. Dr. Libor PÁTÝ, CSc.	Fr. Kocourka 27, 150 00 Praha 5
Ing. Josef VAVROUSEK, CSc.	Příčná 2, 110 00 Praha 1

.....
1) Občané a organizace mají právo obracet se k zastupitelským sborům a k ostatním státním orgánům s nároky, podněty a stížnostmi; státní orgány jsou povinny je odpovědně a včas vyřizovat.
.....

Komentář k programovému prohlášení KNI

Na ustavujícím zasedání KNI a návazné schůzce exekutivy se kromě programového prohlášení projednaly některé organizační záležitosti a plán činnosti na nejbližší období:

- 1/ Programové prohlášení KNI a Komuniké ze zakládající schůze KNI byly dne 7. 9. 1989 odeslány CTK, Československé televizi, Rudému právu, Mladé frontě, Lidové demokracii, Svobodnému slovu a Pravdě se žádostí o uveřejnění. Pokud je nám známo, této žádosti dosud žádný z uvedených hromadných sdělovacích prostředků nevyhověl.
- 2/ K programovému prohlášení KNI se zájemci mohou připojit vyplněním kartotéčního lístku, jehož vzor uvádíme níže. Podpisy se nebudou zveřejňovat, nelze však zajistit jejich utajení.
- 3/ KNI chce získávat především takové členy, kteří budou ochotni se na jeho práci aktivně podílet (pochopitelně přivítáme spolupráci i nečlenů). Na kartotéčním lístku lze uvést obor, v němž by měl zájemce chuť pracovat a téma, na jehož vypracování nebo oponentuře by se chtěl podílet.
- 4/ KNI bude udržovat seznam témat, která budou zpracovávat skupiny jeho členů. Pracovní tým KNI musí téma předem odsouhlasit a projedná a schválí i vytvořený text. Texty, které se budou obracet k nejširší veřejnosti, bude třeba psát co nejsrozumitelnějším jazykem. V současnosti se v rámci KNI pracuje na rozborech těchto témat:
  - postavení vědeckých pracovníků a jeho žádoucí nápravy,
  - problematiky čs. školství a cesty k obnovení jeho úrovně,
  - ekologických dopadů vybraných investičních projektů,
  - vysokoškolského zákona,
  - demokratizace Československé akademie věd.
- 5/ Texty podepsané pracovním týmem se budou posílat vybraným čs. sdělovacím prostředkům (CTK, televizi, rozhlasu, hlavním deníkům, některým časopisům). Nebudou-li zveřejněny, bude o jejich dalším šíření rozhodovat pracovní tým.
- 6/ Pracovní tým se ustavuje na valném shromáždění na půlroční období. Rotace pracovního týmu nemusí být úplná.

Souhlasím s programovým prohlášením KNI a chci se podílet na jeho činnosti:

jméno, titul	rok narození
adresa do bytu	telefon
adresa zaměstnavatele	telefon
podpis	
návrh témat	
obor činnosti	